

HAYVAN YETİŞTİRME İLKELERİ

8. HAFTA

Prof. Dr. Mehmet ERTUĐRUL

YETİŞTİRME İŞLERİ

- ▣ Hayvancılıkta döl almak için yapılan işlemlerdir
- ▣ Döl alma üremenin sonucudur
- ▣ Üreme, hayvansal üretimin fizyolojik temelidir
 - üreme,
 - cinsel olgunluk, (Pubertas, ergenlik)
 - kızgınlık,
 - damızlık yaşı,
 - çiftleştirme işleri,
 - gebelik ve doğumun biyolojik esasları bilinmelidir

YETİŞTİRME İŞLERİ Devam

▣ Çiftleştirme İşleri

- Dişi hayvanlar kızgınlık döneminde çiftleşirler
- Kızgınlık, olgunlaşan ovumun, ovariumu terkederek ovidukt yoluyla uterusu hareketi ile başlar
- Bu arada döllenirse uterusu yerleşir, döllenmezse atılır veya rezorbe edilir
- Kızgınlık İnek, manda, koyun, keçide 20-40 saat
Kısrakta 4-7 gün
Devede 21-52 gün sürer

YETİŞTİRME İŞLERİ Devam

- Dişiler kızgınlığın herhangi bir döneminde çiftleşir
- Gebelik elde edilmesinde en uygun çiftleşme zamanı kızgınlığın son dönemi veya sonudur
- Denetimli sürülerde kızgınlığı belirlenen dişi 12 saat sonra tohumlanırsa gebelik şansı yükselir
- Denetimsiz sürülerde dişi hayvan çok sayıda çiftleşme gerçekleştirir.
 - *Bunlar uygun zamanda gerçekleşmemişse gebelik olasılığı düşer
 - *Tekrarlanan çiftleşmeler erkek hayvanları yorar
 - *Döllerin babaları bilinmez

YETİŞTİRME İŞLERİ Devam

-Kayıt tutulan sürülerde kızgınlıklar izlenir

-Kızgın hayvanların kızgınlık belirtileri:

*iştah azalması

*süt verimi azalması

* vulvanın hiperemik hal alması

*vulvadan müköz akıntı gelmesi

*diğer dişilere çıkış yapmaları

*diğer dişilerin kendilerine çıkış yapmalarına tepkisiz kalmaları

YETİŞTİRME İŞLERİ Devam

▣ Sığırcılıkta

-Yılda bir doğum

-305 gün laktasyon

-60 gün kuru dönem

-En fazla 85 gün servis peryodu uygulanır.

-Gebelik süresi 280 gün

-Kızgınlık aralığı 21 gün

-Kızgınlık süresi 15-24 saat, kısmen 36, nadiren 48 saat

YETİŞTİRME İŞLERİ Devam

▣ Koyunculukta

- Koyun türü genellikle mevsime bağlı poliöstriktir
- Gebelik süresi 152 gün
- Kızgınlık aralığı 14-17 gün
- Doğum mevsimi; Batı, Güney ve Güney Doğu Anadolu'da Aralık-Ocak, diğer bölgelerde Şubat-Nisan
- Aşım ve doğumlar en çok 45 günde tamamlanmalı

YETİŞTİRME İŞLERİ Devam

- Yılda bir doğum esastır. Uygun koşullarda yılda iki veya iki yılda üç doğum yaptırılır
- Entansif koşullarda sürüde damızlık koyun oranını ve döl verimini artırmak esastır
- Ekstansif koşullarda çoğuz doğum istenmez
- Kimi işletmelerde koçlar yıl boyunca sürüde kalır, bu nedenle az da olsa dönem dışı doğumlar görülür. Koçlar yıpranmaktadır. En azından çiftleşme döneminden 1 ay önce sürüden ayrılıp iyi beslenerek aşımaya hazırlanmalıdır, koç başına 30 koyun düşer.

YETİŞTİRME İŞLERİ Devam

-Denetimli sürülerde

*Elde aşım yapılır

*Arama koçları ile kızgın koyunlar belirlenir

*Kızgın koyunlar uygun koçlarla çiftleştirilir

*Çiftleşme kayıtları tutulur

*koç başına 50-60 koyun hesaplanır

YETİŞTİRME İŞLERİ Devam

▣ Yumurta tavuklarında

-Belli bir kuluçka dönemi vardır

-Bu mevsimden 10-15 gün önce horozlar, bir horoza 10-15 tavuk hesaplanarak katılır

-Toplanan dömlü yumurtalar 3-14 günde bir kuluçka makinesine koyulur

**-Pedigrili işletmelerde

a.Tavuklar 10-15 tavukluk bölmelere alınır

b.Her bölmeye 1 horoz katılır

c.Analar da bilinmek isteniyorsa kapanlı folluk kullanılır

YETİŞTİRME İŞLERİ Devam

▣ Cinsel Olgunluk (pubertas) Yaşı

- Erkek hayvanların sperma, dişilerin yumurta hücreleri üretmeye başladıkları yaştır.
- Sığır, koyun ve keçi türlerinde döllere, ergin yaş ağırlığının yaklaşık %50 sine (Yaklaşık 6 aylık) ulaştıklarında yumurta ve sperma üretmeye başlar
- Hayvanlar bu çağda damızlıkta kullanılmaz, aksinde büyümeleri geriler, gelecek verimleri düşer, gebeliklerini sonuna kadar sürdüremez veya yaşama gücü düşük döllere elde edilir

YETİŞTİRME İŞLERİ Devam

▣ İlk Çiftleşme (Damızlık) Yaşı

-Hayvanlar fizyolojik olgunluğa ulaşmalıdır

-Sığır, koyun ve keçi türlerinde 15-24 aylık yaştır.
Hızlı gelişen küçükbaşlarda 8-10 aylık yaştır.

-Fizyolojik olgunluk;

*dişilerde, dölütlerini sağlıklı döllere olarak geliştirip doğurabilecekleri,

*erkeklerde ise belli sayıda dişiyle, belli sürede çiftleşip, dölleyebilecekleri ve kendi büyümelerini sağlıklı şekilde sürdürebilecekleri olgunluk çağı.

YETİŞTİRME İŞLERİ Devam

- Fizy. Olg. Yaşı, tür, ırk ve bireye göre değişir
- Erken olgunluğa ulaşanlar damızlığa alınarak bu yaş küçültülebilir, küçültülmelidir.
- Olgunluğa geç ulaşan dişiler sürüde tutulmaz
- Yapay tohumlama uygulandığında, fiz. Olg. beklenmeksizin sperma toplanmalı, döl kontrol sonucu alındığında boğa fazla yaşlanmamış olur
- Boğanın yaşının döllerin genotipik değerine etkisi olmaz

YETİŞTİRME İŞLERİ Devam

- Yerli koyun ve keçilerde damızlık yaşı 17-18 aydır
- Erken gelişen ırklarda damızlık yaşı 8-10 aydır
- Yerli ırklarda; dişi döllerin azından yarısının, iyi bakım ve besleme uygulanarak doğdukları yıl damızlıkta kullanılmaları mümkündür
- **Damızlıkta Kalma Süresi**
 - Hayvanların döl verdikleri sürece damızlıkta kalması salık verilir

YETİŞTİRME İŞLERİ Devam

- Ancak dişilerin süt verimi belli yaştan sonra azalır, dişleri sallanır veya düşer. Bu nedenle özel bakım gerekir.
- Generasyon aralığı arttığı için seleksiyonun verimliliği düşer
- Dişilerin erken yaşta damızlıktan çıkarılması da sakıncalıdır.
 - *Satılacak damızlık dişi sayısı azalır
 - *Sürünün ortalama döl ve süt verimi azalır

YETİŞTİRME İŞLERİ Devam

- ▣ Bu nedenlerle sürü yöneticisi damızlıkta tutma süresini uygun şekilde ayarlamalıdır
 - Ortalama yaş ve doğum sayısının;
 - *Sığır sürülerinde 6.5 ve 4
 - *Koyun ve keçi sürülerinde 3.5-4 ve 2-3
 - Erkek damızlıkların her yıl gençlerle değiştirilmesi salık verilir. Böylece;
 - *Generasyon aralığı azalır
 - *Genetik ilerleme artar